

KRITÉRIA PRO HODNOCENÍ KVANTITATIVNÍCH A KVALITATIVNÍCH VÝZKUMNÝCH PRACÍ (PŘÍLOHA A)

Zpracováno podle WWW dokumentu: DUCHARME, M.K., LICKLIDER B.L., MATTHES, W.A., VANNATTA, R.A.: Conceptual and analysis criteria: A process for identifying quality educational research (<http://www.iptv.org/FINELINK/publications/coutline.html>)

HODNOCENÍ KVANTITATIVNÍ STUDIE - KRITÉRIÁLNÍ OTÁZKY

I. Úvod do problému

1. Je problém jasně určen a lze ho zkoumat?
 - Jsou jasně určeny důvody pro řešení problému?
 - Byly uvedeny všechny informace související s problémem a podporující potřebu studie?
Poznámka: Jde o informace jako historie a současný význam problému.
2. Byl proveden důkladný přehled literatury, který umožní vybrat odpovídající procedury a provést diskusi?
 - Jsou citované citace relevantní pro daný problém, jsou aktuální?
 - Jsou hlavní prameny primárního charakteru?
 - Jsou porovnány výsledky citovaných prací?
 - Má přehled vztah k problému?
3. Jsou uvedeny hypotézy/výzkumné otázky jasně a explicitně?
 - uvádí každá hypotéza nebo otázka do vztahu vztah nebo rozdíl dvou proměnných?
 - Jsou proměnné jasně definovány
 - Jsou uvedeny logické, dokumentované a nestranné důvody pro každou hypotézu nebo vědeckou otázku?

II. Výzkumné procedury

1. Je proveden výběr reprezentativní identifikovatelné nebo lokální populace?
 - jsou popsány charakteristiky výběru a populace?
Poznámka: je nutné uvést demografické charakteristiky jako pohlaví, věk, atd.?
 - Nezpůsobila výběrová procedura systematickou chybu?
Poznámka: Náhodně provedené výběry jsou obvykle reprezentativní. Používání dobrovolníků často nepředstavuje náhodný výběr.
 - Byly účastníci pokusu nebo šetření seznámeni se svými právy?
 - Udal se přesný počet jedinců, kteří se zúčastnili nebo odmítli se zúčastnit šetření?

- Je výběr dostatečně rozsáhlý?
Poznámka: Čím větší je výběr tím je více reprezentativní celé populace. Doporučují se tyto počty. Pro deskriptivní studii 10% celé populace, pro korelační studii 30 subjektů, pro příčinně-komparativní 30 subjektů v jedné skupině a pro experimentální studii 15 jedinců ve skupině. Obecně platí: Počet výsledků závisí na velikosti hledané difference, rozptýlenosti výsledků, hodnověrnosti s jakou chceme provést závěry, na počtu proměnných, počtu skupin i použité statistické proceduře.

2. Jsou výběrové procedury a zdroje vhodné, validní a spolehlivé?
 - Jsou popsány měřicí procedury a zdroje?
 - Je udán důvod pro přijetí procedury?
 - Přezkoušely se měřicí procedury pomocí pilotní studie?
 - Jsou dohodnuty míry validity a spolehlivosti?
Poznámka: Validita je stupněm, jak měří daný test sledovanou veličinu. Spolehlivost je míra udávající, jak souhlasí opakované provedení testu.
3. Jsou navrženy plán výzkumu a všechny procedury vhodné a opakovatelné?
 - Je výzkumný plán vhodný pro zkoumání dané hypotézy?
 - Jsou procedury dostatečně popsány, aby je mohl zopakovat jiný výzkumník?
 - Eliminuje výzkumný plán všechny rušivé proměnné?
Poznámka: Rušivá proměnná je taková, která zkresluje vztah mezi sledovanými veličinami.

III. Diskuse

1. Jsou výsledky vhodné a jasné?
 - Jsou použité statistické techniky vhodné pro danou hypotézu a výzkumný plán?
 - Prezentovaly se výsledky korektně a jasně v textu, tabulkách a grafech?
 - Uvedly se hladiny významnosti a stupně volnosti?
 - Jsou prodiskutovány všechny uvedené tabulky a grafy?
 - Testovaly se všechny hypotézy?
2. Podporují výsledky analýzy dat závěry studie?
 - Byly jednotlivé hypotézy na základě výsledků potvrzeny nebo vyvráceny?
 - Jsou závěry podloženy výsledky?
 - Diskutují se výsledky vzhledem k ostatním studiím a teoriím?
 - Diskutují se možná omezení provedené studie?
3. Uvedla se doporučení pro budoucí akce?
 - Diskutovaly se možné implikace pro praxi?

- Diskutovala se doporučení pro budoucí výzkum?
- Vyhnul se autor přehánění významnosti výsledků, které jsou sice statisticky významné ale prakticky nevýznamné?

IV. Kritéria pro specifické techniky

1. Dotazníkové šetření

- Byly popsány pilotážní procedury?
- Je návod k dotazníku jasný a konzistentní?
- Využívá se vhodný formát?
- Mají otázky vztah k cílům studie?
- Jsou otázky metodologicky správně formulovány?

2. Korelační studie

- Jsou uvedeny důvody pro každou sledovanou proměnnou?
- Diskutuje autor výsledky a závěry v pojmech závislosti a ne v pojmech příčinnosti?
- U predikčních studií: je kritériální veličina dobře definována? Byla predikční rovnice validována na nezávislé výběrové skupině?

3. Příčinně-komparativní studie

Poznámka: Tento typ studie je podobný korelační studii, ale jeho cílem je zjištění a ověření příčinných závislostí.

- Definovaly se jasně charakteristiky, které jsou závislé a nezávislé?
- Určily se důležité rušivé a externální veličiny? Jsou zohledněny v plánu výzkumu?
- Diskutují se příčinné vztahy s odpovídající opatrností?
- Diskutují se také alternativní hypotézy?

4. Experimentální studie

- Jsou uvedeny definice skupin?
- Vybraly se prvky skupin náhodně?
- Identifikovaly se možné rušivé proměnné?
- Provedla se kontrola, zda jsou skupiny podobné vzhledem k rozložení rušivých proměnných?
- Zkoumá se reaktivní efekt v jednotlivých skupinách?

5. Quasi-experimentální studie

Poznámka: Studie podobná experimentální, ale prvky nejsou náhodně zařazeny do skupin a k ovlivňujícím proměnným?

- Jsou skupiny porovnány, aby se zaručilo, že jsou podobné?
- Uvažují se rušivé proměnné?
- Jsou diskutovány příčinné vztahy s patřičnou opatrností?

HODNOCENÍ KVALITATIVNÍ STUDIE - KRITERIÁLNÍ OTÁZKY

I. Úvod do problému

1. Je problém jasně určen a lze ho zkoumat?
 - Jsou jasně určeny důvody pro řešení problému?
 - Byly uvedeny všechny informace související s problémem a podporující potřebu studie?
2. Byl proveden důkladný přehled literatury, který umožní vybrat odpovídající procedury a provést diskusi?
 - Jsou citované citace relevantní pro daný problém, jsou aktuální?
 - Jsou hlavní prameny primárního charakteru?
 - Jsou výsledky uvedených studií srovnány a kontrastovány nebo jde pouze o prostý výčet výsledků?
 - Uvádí přehled literatury uvedené výsledky do vztahu k problému?
3. Je výzkumný problém jasně určen?
 - Je definice problému nebo otázky dána do určitého kontextu?
 - Je výzkumný problém dostatečně otevřený, aby vedl k exploraci tématu spíše než k testování hypotéz?

II. Výzkumné procedury

1. Vedou výběrové procedury k identifikaci participantů a zdrojů důležitých pro problém?
 - Jsou popsány charakteristiky participantů a místa výzkumu?
 - Použil se zaměřený a nenáhodný výběr?
2. Jsou techniky pro sběr dat a zdroje dat oprávněné a důvěryhodné?
 - Použilo se několik technik pro sběr dat?
 - Popsala se každá technika, zdroje dat a prostředky?
 - Provedlo se zdůvodnění technik, zdrojů dat a prostředků?
 - Provedlo se pilotní přezkoušení všech technik?
 - Popisují se techniky pro zajištění kontroly kvality studie?
 - Popsaly se dostatečně techniky analýzy?
3. Jsou výzkumný plán a procedury vhodné pro zkoumání výzkumné otázky?
 - Popsala se všechna rozhodnutí týkající se výzkumného plánu a zhodnotila se jejich oprávněnost?

III. Diskuse

1. Jsou výsledky náležité a jasné?
 - Provedl se bohatý popis pozorování a odpovědí?
 - Zdůvodňují získaná data prezentovaná témata, zobecnění a tvrzení?

2. Podporují výsledky analýzy dat závěry studie?
 - Použilo se několik zdrojů evidence použité pro podporu závěrů?
 - Uvedla se rozumná vysvětlení uvedených náleží?
 - Jsou závěry podporovány výsledky?
 - Provedla se diskuse o souhlasu či nesouhlasu výsledků s dřívějšími studiemi?
 - Diskutovala se omezení studie?
3. Uvedla se doporučení pro další výzkum?
 - Diskutovaly se důsledky pro praxi?
 - Vyhnul se autor přehnaným zobecněním, která by šla za rámec studie?

IV. Kritéria pro specifické techniky

1. Případová studie
 - Uvedly se důvody pro výběr případu?
 - Vyplývají použité zdroje dat logicky a přirozeně z případu?
 - Zvolily se vhodné strategie pro získání mnohonásobné perspektivy (triangulace)?
2. Interview
 - Provedlo se pilotní přezkoušení techniky? Popsaly se výsledky pilotního přezkoušení?
 - Diskutují se kvalifikace a školení výzkumníků?
 - Vyhýbají se tazatelé sugestivním otázkám?
 - Popisuje se způsob nahrávání rozhovoru?
 - Diskutuje se metoda analýzy dat?
3. Pozorování
 - Popisuje se chování, které se mělo pozorovat?
 - Pozorovaly se všechny akce a chování v místě studie?
 - Pozorovalo se dostatečnou dobu?
 - Diskutují se kvalifikace a školení výzkumníků?
 - Popisuje se způsob zápisu a uchování dat?

HODNOCENÍ ETNOGRAFICKÉ STUDIE - ZÁKLADNÍ POŽADAVKY (PŘÍLOHA B)

Zpracováno podle: Muecke, M.A.: On the evaluation of ethnographies

In: Critical issues in qualitative research methods eds. Morse J.M., Sage 1994

1. Etnografie demystifikuje zkoumané lidi tím, že jejich chování dělá srozumitelné čtenáři. Etnografie:
 - Demystifikuje a vysvětluje, neomezuje se na popis.
 - Interpretuje sociální podskupinu pro členy zahrnující sociální skupiny nebo jiné sociální skupiny.
 - Zvyšuje porozumění humanity všech lidí.
2. Popisování lidí obecně musí uznat, že provedený popis je relevantní.
3. Konceptuální orientace etnografa je explicitně vyložena a koherentně spojena se studií a s daty.
4. Je explicitně zhodnocen vliv vztahu mezi etnografem a zkoumanou skupinou.
 - Chrání se anonymita členů skupiny.
 - Čtenáři musí být jasně použité informační zdroje, aby mohl posoudit jejich vhodnost a šíři.
 - Transkripce shromážděných dat musí být provedena pečlivě, aby se zachovaly všechny jejich významy.
5. Hloubka studie se dosahuje hustým popisem (thick description), který označuje analytické zkoumání, srovnávání a kontrastování různých perspektiv (emic, etic) a zdrojů informací. Testují se v ní vazby a inference, aby se vytvořila koherentní interpretace pro porozumění rozdílností.
 - Informace se získaly průběžným participativním pozorováním.
 - Informace se získaly z různých zdrojů.
 - Informace se shromažďovaly kumulativně a cyklicky, každý cyklus zahrnoval komparativní analýzu ostatních informací, která vede k reformulacím otázek a hypotéz.
6. Etnografické vyprávění musí připustit omezenost rétorických možností jak autora tak informantů a konvenční formy etnografické zprávy.

Tyto požadavky se týkají standardní dlouhodobé etnografické práce. Autorka zavádí pojem fokusované etnografie, jejíž zaměření je omezené na menší skupinu, určitý problém (fenomén) a nepředpokládá delší pobyt v terénu. Proto se zmírňuje striktnost kritérií 4 a 5. Přitom je nutné zodpovědět otázky:

 1. Neohrožuje předvýběr problému nebo fenoménu induktivní podstatu etnografické práce? Lze problém dostatečně kontextualizovat?

2. Neohrožuje krátký pobyt spolupráci mezi informanty a výzkumníky?
3. Jak krátké trvání studie ovlivňuje analýzu dat a interpretaci?
4. Prokazuje etnograf dostatečný stupeň proniknutí do prostředí a participaci, aby mohl vypracovat hustý popis?

SMĚRY V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU PODLE OBORU (PŘÍLOHA C) (definice, upraveno podle TESCH 1990)

SOCIOLOGIE

- **KLASICKÁ OBSAHOVÁ ANALÝZA** usiluje o objektivní a systematický popis manifestního obsahu komunikace. V textu se identifikují předem definované charakteristiky.
- **ETNOGRAFICKÁ OBSAHOVÁ ANALÝZA** vychází z reflexivnosti a interaktivity, která zahrnuje výzkumníka, koncepty, sběr a analýzu. Kategorie, podle kterých se materiál třídí, se neurčuje před analýzou, ale vyplývají z dat, do uvažování se zahrnuje i kontext. Data se shromažďují v průběhu studie. Analýza někdy vede ke změně koncepce, což může vyvolat sběr nových dat. Etnografická obsahová analýza se proto hodí pro studium současných dějů.
- **ANALÝZA DISKURZU** se zabývá lingvistickou analýzou přirozeně vznikajícího diskurzu v mluvené nebo písemné podobě. Poskytuje vhled do forem a mechanismů lidské komunikace a verbální interakce.
- **HOLISTICKÁ ETNOGRAFIE** popisuje a analyzuje celou kulturu nebo komunitu (nebo jejich části) popisem názorů a praktik studované skupiny. Ukazuje jak rozličné části přispívají ke kultuře jako jednotnému a konzistentnímu celku.
- **STRUKTURÁLNÍ ETNOGRAFIE** klasifikuje a osvětluje sociální organizaci a rozložení subjektivních představ jako nativních a různorodých realit v terénu. Katalogizuje jejich formy a vztahy v čase a prostoru. Kultura se zkoumá jako kognitivní mapa, přičemž všechny její skryté i explicitní vlastnosti se projevují v jazykových projevech.
- **ETNOMETODOLOGIE** se zabývá tím, jak členové společnosti organizují své aktivity, aby dávaly obecně přijatý smysl. Zkoumá se přitom jakým způsobem členové společnosti v průběhu sociální interakce dávají smysl tzv. indexikálním výrazům, které znamenají výrazy, jejichž význam není univerzální, ale závisí na kontextu.
- **KOGNITIVNÍ ANTROPOLOGIE** se snaží porozumět kulturním kategoriím účastníků a hledá organizační principy pro tyto kategorie prostřednictvím studia sémantických systémů. Přitom systematicky ozřejmuje významy slov nebo znaků v kontextu jejich používání.
- **STRUKTURÁLNÍ ANALÝZA UDÁLOSTÍ** zkoumá a reprezentuje sérii událostí jako logickou strukturu, tedy jako prvky a jejich spojení, přičemž si všímá i předpokladů, které ovlivňují tuto strukturu. Výsledky mohou sloužit jako explanační modely pro interpretaci aktuálních sekvencí událostí.